

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ**

Кафедра маркетингу, PR-технологій та логістики

ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи
для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» спеціальності 075
«Маркетинг»**

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри маркетингу,
PR-технологій та логістики
Протокол № 7
від 17 грудня 2021 р.

Чернігів 2021

Основи зовнішньоекономічної діяльності. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів ступеню вищої освіти «бакалавр» спеціальності 075 «Маркетинг» / Укладач С.О.Полковниченко. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2021. 56 с.

Укладач:

Полковниченко Світлана Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики

Відповідальний за випуск: Вербицька Анна Вікторівна, завідувач кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Національного університету «Чернігівська політехніка», кандидат наук з державного управління, доцент

Рецензент: Москаленко Валентина Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики Національного університету «Чернігівська політехніка»

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	4
Тема 1. Сутність та особливості зовнішньоекономічної діяльності.....	7
Тема 2. Основні види та форми зовнішньоекономічної діяльності.....	12
Тема 3. Методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	20
Тема 4. Зовнішньоекономічний контракт: поняття, структура, техніка підготовки, укладання та виконання.....	27
Тема 5. Посередницька та орендна діяльність на зовнішньому ринку....	32
Тема 6. Валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	39
Тема 7. Міжнародні розрахунки і банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності.....	45
Тема 8. Економічна ефективність зовнішньоекономічної діяльності.....	50
Список використаної та рекомендованої літератури.....	55
Інформаційні ресурси.....	56

ВСТУП

Однією із ключових позицій стратегічного розвитку України є активізація зовнішньоекономічної діяльності. Вирішити це завдання можуть фахівці, які володіють потужним комплексом знань з основних проблем зовнішньоекономічної діяльності, здатністю аналізувати і оцінювати результати зовнішньоекономічної діяльності, грамотно і обґрунтовано приймати управлінські рішення.

«Основи зовнішньоекономічної діяльності» є вибірковою дисципліною освітньої програми «Бізнес-маркетинг та інтернет-комунікації», вивчення якої передбачає формування системи знань про сутність зовнішньоекономічної діяльності, види, форми, механізми та інструменти державного впливу на різні її напрямки; створює основу для визначення шляхів регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до тенденцій соціально-економічного розвитку України, а також вимог глобалізації світової економіки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань з об'єктивних закономірностей, умов, процесів і особливостей зовнішньоекономічної діяльності, а також набуття умінь та навичок їх практичного використання.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності» є:

- надання майбутнім фахівцям теоретичних знань щодо сутності зовнішньоекономічної діяльності, цілей, мотивів і передумов її виникнення, правового та економічного середовища розвитку;
- засвоєння категоріального апарату, що застосовується для аналізу процесів та явищ зовнішньоекономічної діяльності;
- набуття знань про основні види та форми зовнішньоекономічної діяльності;
- усвідомлення економічної природи комерційних операцій на зовнішніх ринках;
- вивчення принципів укладання та виконання угод;
- формування у здобувачів вищої освіти розуміння механізмів регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- проведення економічного аналізу ЗЕД підприємства, визначення її ефективності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- особливості організації зовнішньоекономічної діяльності у сучасних умовах розвитку національної економіки;
- основні напрями і показники розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- систему регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- особливості застосування митно-тарифних і нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- структуру і зміст зовнішньоекономічних контрактів;

- валютне регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- міжнародні розрахунки і банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності;
- ризик у зовнішньоекономічній діяльності та їх страхування;
- методологічні підходи щодо аналізу та оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

вміти:

- здійснювати економічний аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- оцінювати позиції підприємства, регіону, галузі, країни на світовому рівні та обґрунтовано приймати управлінські рішення щодо подальшого здійснення зовнішньоекономічної діяльності;
- користуватися нормативно-правовою базою регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;
- укладати зовнішньоекономічні контракти згідно з діючою нормативно-правовою базою;
- розраховувати митну вартість товару;
- обчислювати обов'язкові податки при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- розраховувати ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства та окремих зовнішньоекономічних угод (експортних, імпорتنних, бартерних, орендних тощо);
- проводити діагностику проблем, пов'язаних зі здійсненням зовнішньоекономічної діяльності та їх вирішення.

Важлива роль у засвоєнні курсу відводиться практичним заняттям. Проте глибоке вивчення курсу «Основи зовнішньоекономічної діяльності» досягається, насамперед, самостійною роботою студентів. Саме самостійне поглиблене вивчення дисципліни у поєднанні з аудиторними заняттями може забезпечити ґрунтовні й міцні знання, які допоможуть майбутнім фахівцям у їх практичній діяльності.

Практичні заняття мають на меті закріпити теоретичний матеріал, а також сформувати практичні навички та вміння користуватись інструментарієм зовнішньоекономічної діяльності.

Під час практичних занять викладач оцінює усні та письмові відповіді здобувачів вищої освіти, підготовлені доповіді, реферати, участь у дискусіях, уміння доводити власні думки, уміння застосувати теоретичні знання для вирішення конкретних практичних ситуацій. Оцінки, отримані на практичних заняттях, враховуються в підсумковій оцінці з дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності».

Самостійна робота здобувачів вищої освіти – один із основних засобів оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Головною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, вмінь та навичок, а

також самостійне вивчення та освоєння нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти за навчальною дисципліною «Основи зовнішньоекономічної діяльності» включає такі форми: підготовка до практичних занять; опрацювання лекційного матеріалу; вивчення питань, що виносяться для самостійної роботи; критичний огляд наукових публікацій за визначеною проблематикою; виконання завдань у системі Moodle (тести, вправи на визначення правильних і неправильних відповідей тощо); виконання індивідуальної розрахунково-графічної роботи.

Підготовка до практичних занять потребує: опрацювання та засвоєння лекційного матеріалу, а також рекомендованої навчальної літератури, з обов'язковим вивченням запропонованих ключових понять, підготовки відповідей на питання, які розглядатимуться на заняттях; перегляду списку питань для самоконтролю знань; виконання вправ, тестів, задач, запропонованих для самостійної роботи.

У разі невиконання завдань поточного контролю з об'єктивних причин, здобувач вищої освіти має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття. Порядок такого контролю визначає викладач.

Завершується вивчення дисципліни «Основи зовнішньоекономічної діяльності» складанням іспиту, що передбачено навчальним планом підготовки бакалаврів.

Тема 1. СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План лекційного заняття

1. Сутність, причини і передумови розвитку зовнішньоекономічної діяльності.
2. Принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності.
3. Суб'єкти та об'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
4. Фактори, що впливають на організацію зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
5. Нормативно-правове забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Питання для самоперевірки знань

1. Дайте визначення понять: «зовнішньоекономічні зв'язки», «зовнішньоекономічна операція», «зовнішньоекономічна діяльність». Поясніть їхні відмінності.
2. Дайте характеристику основних причин розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країни.
3. Які функції характерні для зовнішньоекономічної діяльності країни?
4. У чому полягає сутність принципів зовнішньоекономічної діяльності? Як можна класифікувати принципи зовнішньоекономічної діяльності?
5. Якими принципами керуються суб'єкти ЗЕД в Україні?
6. Що являє собою зовнішньоекономічний комплекс країни?
7. Хто належить до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності? Охарактеризуйте класифікацію суб'єктів ЗЕД.
8. Назвіть основні цілі суб'єктів, що здійснюють ЗЕД.
9. Визначте основні фактори, що впливають на організацію зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
10. Які нормативно-правові акти забезпечують здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств?
11. Які основні документи необхідні для реєстрації представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності на території України?

Питання для обговорення на практичному занятті

«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Наукові підходи до визначення поняття «зовнішньоекономічна діяльність».
2. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств.
3. Вплив інтеграційних процесів на зовнішньоекономічну діяльність підприємств.

Теми рефератів

1. Особливості механізму реалізації специфічних принципів ЗЕД.
2. Практичні приклади реалізації національних принципів ЗЕД.

3. Перешкоди ефективної інтеграції України у світогосподарську систему та системні ризики розвитку ЗЕД.

4. Сучасні тенденції розвитку світової економіки, що впливають на характер господарських процесів в Україні.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Бондаренко Н.М., Червонченко К.Е. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств в умовах глобалізації економіки. *Соціальна економіка*. 2020. №59. С.105-117.

2. Ганзюк С. М., Якубович Т. О. Вплив євроінтеграції на зовнішньоекономічну діяльність та рентабельність українських підприємств. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 18-22.

3. Заячківська О.В. Характеристика наукових поглядів щодо поняття «Зовнішньоекономічна діяльність». *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2020. Вип.3. С.72-78.

Практичні завдання

1. Дайте характеристику основних принципів здійснення ЗЕД в Україні (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Основні принципи здійснення ЗЕД в Україні

Принципи ЗЕД	Характеристика
Принцип суверенітету	
Принцип свободи	
Принцип рівності	
Принцип верховенства закону	
Принцип захисту інтересів	
Принцип еквівалентності обміну	

2. У ст.3 «Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності» Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» міститься перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності нашої країни, що належать до різних рівнів:

– фізичні особи-громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, що мають цивільну правоздатність і дієздатність відповідно до законів України і постійно мешкають на її території;

– міжнародні валютно-кредитні організації;

– Україна, як держава, в особі її повноважних органів у межах їх компетенції;

– юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і постійне місцезнаходження яких на її території;

– недержавні органи управління;

– міжнародні неурядові економічні організації;

– об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, що не є юридичними особами відповідно до законів України, але які мають постійне

місцезнаходження на території України і яким законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

– структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності, іноземних суб'єктів господарської діяльності, що не є юридичними особами відповідно до законодавства України (філії, відділення тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

– загальноекономічні міждержавні організації орієнтовані на налагодження координації та співробітництва країн;

– міжнародні організації з регулювання світової торгівлі;

– інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України, у тому числі держава в особі її органів, органів місцевого самоврядування в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, що беруть участь у господарській діяльності на території України.

Згрупуйте зазначених суб'єктів за мікроекономічним, макроекономічним та міждержавним рівнем зовнішньоекономічної діяльності України.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Сектор внутрішньої економіки, сектор зовнішньої економіки, зовнішньоекономічні зв'язки, зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) підприємства, зовнішньоекономічний комплекс країни, інфраструктура ЗЕД, науковість ЗЕД, системність ЗЕД, взаємовигода ЗЕД, суб'єкти ЗЕД, резидент, нерезидент.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Сектор зовнішньої економіки спрямований на задоволення потреб споживачів за рахунок вітчизняного виробництва.

2. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств (ЗЕД) застосовується переважно для характеристики зовнішньоекономічних операцій на макрорівні.

3. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств (ЗЕД) є складовою загальної діяльності підприємства, а отже, взаємопов'язаною з нею і спільно вмотивованою

4. В історичному аспекті зовнішньоекономічні зв'язки (ЗЕЗ) це операції, які пов'язані з обігом товарів, послуг, грошових коштів і капіталу між різними економічними і валютними зонами.

5. Принцип суверенітету народу України у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності передбачає обов'язок додержувати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності порядку, встановленого законами України.

6. Специфічні принципи ЗЕД закріплені у відповідних міжнародних правових актах і є обов'язковими для виконання усіма державами, які підписали той чи інший акт.

7. Системність ЗЕД означає насамперед, що між окремими її складовими існують стійкі взаємозв'язки.

8. Близько 85% зовнішньоекономічних операцій здійснюють міністерства, відомства, союзи підприємців.

9. У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначено основи ведення зовнішньоекономічної діяльності.

10. До зовнішніх факторів розвитку ЗЕД непрямого порядку відносять законодавство у сфері ЗЕД.

Тести

1. Принцип верховенства закону – це:

- а) рівність перед законом всіх суб'єктів ЗЕД;
- б) регулювання ЗЕД тільки законами України;
- в) обов'язок додержуватися при здійсненні ЗЕД тільки порядку, встановленого законодавством;
- г) правильна відповідь не названа.

2. Принцип юридичної рівності і недискримінації передбачає:

- а) неприпустимість обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів;
- б) регулювання ЗЕД тільки законами України;
- в) обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- г) правильна відповідь не названа.

3. Виявлення підприємством попиту і пропозиції на його продукцію за кордоном, рівня цін, співвідношення їх із витратами у країні-експортері тощо передбачає дотримання принципу:

- а) системності;
- б) взаємної вигоди;
- в) науковості;
- г) рівності;
- д) правильна відповідь не названа.

4. Хто з перелічених осіб не є суб'єктом ЗЕД України?

- а) спільне підприємство за участю резидента країни, яке зареєстроване на території останньої;
- б) спільне підприємство за участю нерезидентів країни, яке зареєстроване за межами території останньої;
- в) структурні підрозділи іноземних суб'єктів господарювання на території країни;
- г) об'єднання суб'єктів господарювання, які не мають права юридичної особи на території країни.

5. Хто з перелічених осіб є суб'єктом ЗЕД України?

- а) громадянин як нерезидент держави;
- б) громадянин як резидент США;

- в) громадянин як резидент України;
- г) громадянин як представник міжнародної організації.

6. Як у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність визначено термін «зовнішньоекономічна діяльність»?

а) діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами

б) діяльність суб'єктів господарської діяльності України щодо реалізації зовнішньоекономічних зв'язків за кордоном;

в) діяльність іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка має місце на території України;

г) діяльність суб'єктів господарської діяльності різних країн, яка спрямована на здійснення торгового обміну у світовому господарстві.

7. До основних причин, які стимулюють розвиток зовнішньоекономічних зв'язків, не відносяться:

а) специфіка географічного положення, природних і кліматичних умов;

б) відмінності в сировинних ресурсах;

в) нерівність економічного розвитку різних країн;

г) господарська діяльність суб'єктів господарювання, яка у процесі її здійснення потребує перетину митного кордону України майном та/або робочою силою;

д) правильна відповідь не названа.

8. Яке з положень характеризує вплив ЗЕД на розвиток національної економіки?

а) підвищення рівня та якості життя;

б) підвищення технічного рівня виробництва за рахунок імпорту сучасної техніки і технології;

в) одержання валютної виручки від експорту;

г) всі відповіді правильні.

9. Матеріальною основою ЗЕД є:

а) зовнішньоекономічний комплекс країни;

б) валютна виручка від експорту;

в) міжнародна виробнича і науково-технічна кооперація;

г) всі відповіді правильні.

10. До зовнішніх факторів розвитку ЗЕД відноситься:

а) споживачі;

б) розмір підприємства;

в) рівень ресурсного забезпечення підприємства;

г) всі відповіді правильні.

Практичні завдання

1. Розкрийте класифікацію суб'єктів ЗЕД за різними критеріальними ознаками (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація суб'єктів ЗЕД за різними критеріальними ознаками

Ознака класифікації	Суб'єкти ЗЕД
За рівнями економічної діяльності	
За характером власності	
За належністю капіталу	
За правовим статусом	
За сферою господарської діяльності	
За обсягом операцій	

Тема 2. ОСНОВНІ ВИДИ ТА ФОРМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План лекційного заняття

1. Ознаки класифікації зовнішньоекономічних зв'язків.
2. Основні види зовнішньоекономічної діяльності.
3. Форми зовнішньоекономічної діяльності.
4. Характеристика основних показників розвитку зовнішньоекономічної діяльності.
5. Суть та особливості зовнішньоекономічної політики країни.

Питання для самоперевірки знань

1. За якими ознаками класифікують зовнішньоекономічні зв'язки?
2. Назвіть основні види ЗЕД та дайте їх визначення.
3. Назвіть основні напрямки зовнішньоекономічних операцій.
4. Дайте характеристику організаційних форм ЗЕД.
5. Охарактеризуйте форми, які передбачають вивезення капіталу.
6. Охарактеризуйте форми, які не передбачають вивезення капіталу.
7. У чому полягає зв'язок між видами та формами ЗЕД?
8. Що таке зовнішня торгівля? Назвіть форми зовнішньої торгівлі.
9. Поясніть різницю між фритредерством і протекціонізмом.
10. Охарактеризуйте основні форми зустрічної торгівлі.
11. Як ви розумієте управління за контрактом?
12. Назвіть форми виробничої кооперації.
13. Що таке франчайзинг?
14. Що слід розуміти під підрядним виробництвом?
15. Назвіть складові науково-технічного співробітництва.
16. Дайте визначення об'єктів міжнародного науково-технологічного обміну.
17. Що таке ліцензія? Охарактеризуйте види ліцензій.

18. Чим прямі інвестиції відрізняються від непрямих?
19. Як ви розумієте поняття «стратегічний альянс»?
20. Які показники характеризують зовнішньоекономічні зв'язки країни?
21. Охарактеризуйте Гармонізовану систему опису та кодування товарів.
22. Що таке Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності?
23. Що розуміють під Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності України?
24. Поясніть структуру коду товару згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.
25. Назвіть складові платіжного балансу країни.
26. У чому полягає суть та особливості зовнішньоекономічної політики країни?
27. Назвіть складники зовнішньоекономічної політики держави.
28. Назвіть основні цілі та принципи зовнішньоекономічної політики.
29. У чому полягають основні складові концепції зовнішньоекономічної політики України?

Питання для обговорення на практичному занятті

«АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ОСНОВНИХ ФОРМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Характеристика форм виходу підприємств на зовнішні ринки.
2. Особливості здійснення експортних та імпорتنих операцій.
3. Реекспорт і реімпорт у діяльності підприємства.
4. Науково-технічне співробітництво підприємств.
5. Роль міжнародних інвестицій в розвитку національних підприємств.
6. Становлення зовнішньоекономічної діяльності України.
7. Сучасний стан ЗЕД України.
8. Основні напрями розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.

Теми рефератів

1. Формування зовнішньоекономічної політики України в контексті реалізації національних економічних інтересів.
2. Абсолютні і відносні показники розвитку ЗЕД в Україні на сучасному етапі.
3. Загальний аналіз попереднього досвіду і перспектив розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України.
4. Розвиток нових форм зовнішньоекономічних зв'язків в Україні.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Бугас В. В., Самійленко М. А. Реалії зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних і іноземних підприємств. *Ефективна економіка*. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6059>

2. Котко О.К. Сучасні тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності України. Академічний огляд. 2021. № 1 (54). URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2021/1/10.pdf>

3. Легостаєва О.О., Кондратенко Н.Д. Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №2 (68). С. 28 -32.

4. Рахман М.С., Євтушенко В.А., Рудас Д.С. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами ЄС. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип.47. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/47_2020_ukr/9.pdf

Практичні завдання

1. Заповнити блок-схему класифікації зовнішньоекономічних зв'язків (рис.2.1) за основними ознаками, яка включає наступні елементи:

1) За структурною ознакою. 2) За напрямком товарного потоку. 3) Зовнішньоторговельні. 4) Експорт. 5) Імпорт. 6) Транзит. 7) Товари. 8) Торгівля. 9) Зустрічна торгівля. 10) Послуги. 11) Подорожі. 12) Інжиніринг. 13) Страхові послуги. 14) Інформаційний обмін. 15) Послуги зв'язку. 16) Послуги. 17) Роялті та ліцензійні послуги. 18) Інтелектуальна власність. 19) Ноу-хау. 20) Консалтинг. 21) Фінансові. 22) Виробничі. 23) Інвестиційні. 24) Лізинг. 25) Кооперація. 26) Спільне підприємство. 27) Кредитування. 28) Страхування. 29) Обслуговування платежів. 30) Депозитні та ін. банківські операції. 31) Вкладення капіталу в цінні папери. 32) Вкладення капіталу в нерухомість. 33) Вкладення капіталу в підприємство. 34) Франчайзинг.

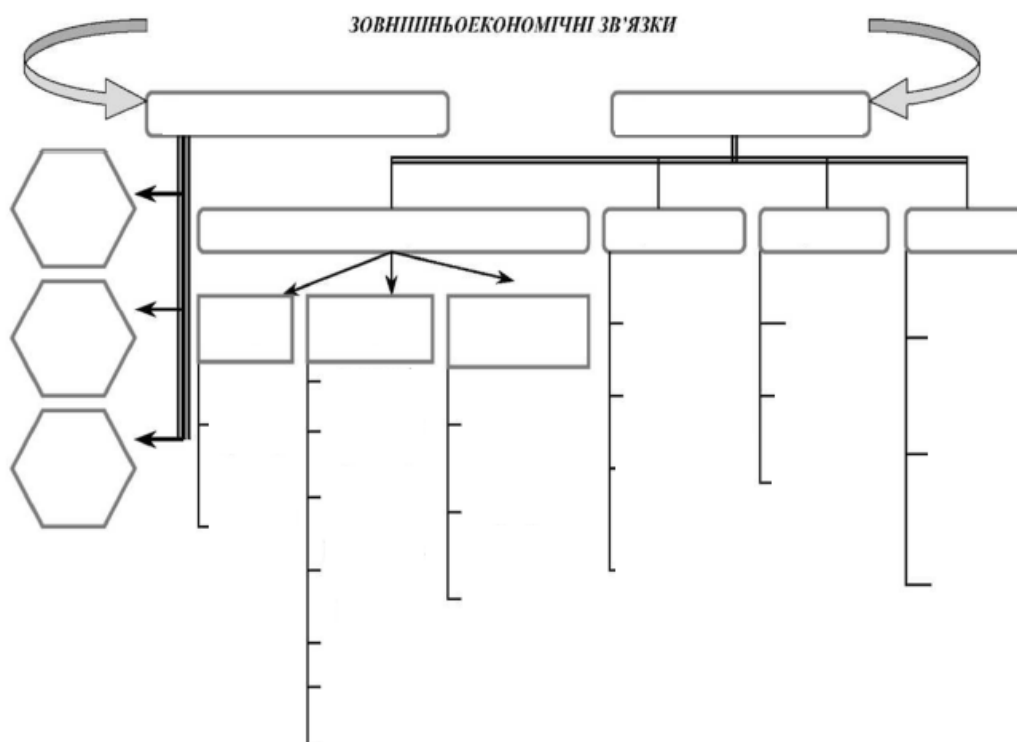

Рисунок 2.1 – Структура зовнішньоекономічних зв'язків

2. Розкрийте методику розрахунку показників, що характеризують участь країн у міжнародній торгівлі (табл.2.1).

Таблиця 2.1 – Показники участі країн у міжнародній торгівлі

Групи показників	Характеристика
Показники обсягів	
Показники інтегрованості	
Показники структури торгівлі	
Показники динаміки торгівлі	
Показники результативності	

Задача 1

Величина експорту країни складає 4,5 % від показника ВВП, імпорту – 5 млрд. дол., ВВП – 100 млрд. дол. Знайти й прокоментувати величини:

- 1) сальдо торговельного балансу (чистого експорту);
- 2) зовнішньоторговельного обороту країни;
- 3) експортної квоти;
- 4) імпортної квоти;

5) зовнішньоторговельної квоти країни. Чи є економіка даної країни відкритою?

Задача 2

Величина експорту країни складає 12 млрд. дол., з них експорт товарів групи Х дорівнює 5 млрд. дол. Цифра загальносвітового експорту досягла 150 млрд. дол. при світовому експорті товарів групи Х на суму 75 млрд. дол.

Знайдіть коефіцієнт відносної експортної спеціалізації країни ($K_{експ}$) за товарами групи Х і зробіть висновки.

Вказівка: $K_{експ} = E_K/E_C$, де E_K – питома вага товару в експорті країни; E_C – питома вага товару в світовому експорті. Якщо $K_{експ} > 1$, то галузь або товар вважаються міжнародно-спеціалізованими.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Зовнішня торгівля, експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт, зустрічна торгівля, управління за контрактом, ліцензування, франчайзинг, підрядне виробництво, прямі інвестиції, портфельні інвестиції, стратегічні альянси, іноземні філії і представництва компанії, іноземні дочірні компанії, ноу-хау, інжиніринг, ліцензія, проста ліцензія, виняткова ліцензія, повна ліцензія, зовнішньоторговельний оборот, зовнішньоторговельне сальдо, коефіцієнт покриття імпорту експортом, індекс концентрації експорту, індекс імпортної залежності, рівень самозабезпеченості, експортна квота, імпортна квота, зовнішньоторговельна квота, товарна структура зовнішньої торгівлі, географічна структура зовнішньої торгівлі, Гармонізована система опису та кодування товарів, Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності; товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності України; індекс диверсифікації експорту (імпорту); індекс географічної концентрації

експорту (імпорту); темпи зростання експорту; темпи зростання імпорту; темпи зростання зовнішньоторговельного обороту; темпи приросту експорту, темпи приросту імпорту; темпи приросту зовнішньоторговельного обороту; платіжний баланс. Експорт на душу населення, імпорт на душу населення, зовнішньоторговельний оборот на душу населення, прямі інвестиції на душу населення, зовнішньоекономічна політика, зовнішньоторговельна політика, політика у сфері залучення іноземних інвестицій, валютна політика. митно-тарифна політика.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Міжнародний трансфер технологій охоплюють торгові операції змагального типу.
2. Міжнародні інвестиції базуються на укладанні ліцензійних і франчайзингових угод.
3. Форми, які передбачають вивезення капіталу, характеризуються незначним ризиком здійснення міжнародних комерційних операцій.
4. Форми, які не передбачають вивезення капіталу, використовуються при високому ступені транснаціоналізації бізнесу компанії.
5. До міжнародних комерційних операцій, що носять забезпечуючий характер, відносяться операції зі зберігання і страхування вантажів.
6. До абсолютних показників аналізу ЗЕД підприємства відносяться коефіцієнти виконання зобов'язань з експорту та імпорту.
7. Обсяги експорту та імпорту представлені в групі відносних показників ЗЕД.
8. Індекс імпортової залежності характеризує питому вагу імпорту у сукупному споживанні.
9. Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності України – це систематизований перелік товарів, у якому кожному товару присвоєно певне умовне позначення – «код товару».
10. Платіжний баланс – це статистичний звіт про експорт та імпорт товарів і послуг.

Тести

1. Що з переліченого не відносяться до видів ЗЕД в Україні?

- а) надання суб'єктами ЗЕД України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності;
- б) розрахункові операції резидентів країни в її межах;
- в) надання послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам ЗЕД України;
- г) створення суб'єктами ЗЕД банківських, кредитних та страхових установ за межами України;
- д) правильна відповідь не названа.

2. Що з перерахованого належить до основних видів ЗЕД?

- а) створення українськими суб'єктами ЗЕД банківських, кредитних та страхових установ на території України;
- б) навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі в межах країни;
- в) науково-виробнича кооперація з іноземними суб'єктами господарювання;
- г) всі відповіді правильні.

3. Який з наведених показників характеризує якісну сторону зовнішньоекономічних зв'язків:

- а) товарна структура експорту та імпорту;
- б) зовнішньоторговельний оборот країни;
- в) обсяги платіжного балансу;
- г) динаміка експорту та імпорту.

4. Зовнішньоторговельне сальдо країни визначається як:

- а) відношення експорту країни до суми експорту та імпорту країни;
- б) відношення експорту країни до імпорту країни;
- в) сума експорту та імпорту країни;
- г) різниця між експортом та імпортом країни;

5. Як називається відношення суми експорту та імпорту до ВВП, виражене у %:

- а) обсяг експорту;
- б) сальдо торговельного балансу;
- в) зовнішньоторговельна квота;
- г) індекс «умови торгівлі».

6. Розподіл товарних потоків між країнами, групами країн та регіонами світу характеризує:

- а) товарна структура міжнародної торгівлі;
- б) географічна структура міжнародної торгівлі;
- в) динамічна структура міжнародної торгівлі;
- г) усі відповіді правильні.

7. Із показників розвитку міжнародної торгівлі назвіть показники результатів:

- а) темпи зростання імпорту;
- б) товарна структура;
- в) зовнішньоторговельний оборот на душу населення;
- г) експортна квота;
- д) всі відповіді правильні.

8. Який з перелічених показників відображає обсяг зовнішньоекономічних відносин?

- а) зовнішньоторговельний оборот;
- б) темпи приросту зовнішньоторговельного обороту;
- в) імпортна квота;
- г) іноземні інвестиції на душу населення;
- д) всі відповіді правильні.

9. Прямі іноземні інвестиції - це:

- а) вкладення капіталу в акції зарубіжних компаній з метою одержання доходу;
- б) надання позик іноземним суб'єктам;
- в) відкриття за кордоном дочірніх компаній ТНК;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. Яке з положень характеризує портфельні інвестиції?

- а) вкладення капіталу в акції зарубіжних компаній з метою одержання доходу;
- б) купівля контрольного пакету акцій іноземних підприємств;
- в) вкладення капіталу з метою отримання прибутку та забезпечення контролю інвестора над об'єктом інвестування;
- г) відкриття за кордоном дочірніх компаній ТНК.

Практичні завдання

Завдання 1

Обговоріть та перелічіть основні переваги й недоліки, що притаманні різним формам ЗЕД. Результати представте у формі табл.2.2

Таблиця 2.2 – Переваги та недоліки форм ЗЕД

Форми ЗЕД	Переваги	Недоліки
Міжнародна торгівля: –експорт –імпорт		
Управління за контрактом		
Підрядне виробництво (укладення контракту із зарубіжними виробниками)		
Ліцензування		
Франчайзинг		
Стратегічні альянси та спільні підприємства		
Іноземна філія		
Іноземна дочірня компанія		

Задання 2

За даними Державної служби статистики України проаналізувати і занести в таблиці 2.3 і таблиці 2.4.

- 1) динаміку основних показників зовнішньої торгівлі України;
- 2) географічну структуру експорту та імпорту товарів та послуг у 2019–2020 роках.
- 3) товарну структуру експорту та імпорту у 2019–2020 роках, а також структуру експорту та імпорту послуг у 2019–2020 роках.
- 4) динаміку зовнішньоторговельної активності вітчизняних суб'єктів господарювання.

Таблиця 2.3 – Основні показники зовнішньої торгівлі України

Рік	ЗТоборот, млн дол.	Експорт, млн дол.	Імпорт, млн дол.	Сальдо, млн дол.	Індекс покриття імпорту експортом
Товари та послуги					
2018					
2019					
2020					
Товари					
2018					
2019					
2020					
Послуги					
2018					
2019					
2020					

Таблиця 2.4 – Зовнішньоторговельна активність вітчизняних суб'єктів господарювання України

Рік	Експорт	Імпорт
Кількість підприємств, що здійснюють зовнішню торгівлю товарами, од.		
2018		
2019		
2020		
Кількість підприємств, що здійснюють зовнішню торгівлю послугами, од.		
2018		
2019		
2020		

Завдання 3. Дослідити динаміку показників платіжного балансу України (за даними Національного банку України) за останні 3 роки. Зробити висновки про основні тенденції зміни платіжного балансу.

Тема 3. МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План лекційного заняття

1. Характеристика системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності: сутність, принципи, цілі.
2. Класифікація методів та інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
3. Сутність та принципи митно-тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
4. Мито як інструмент економічного регулювання. Економічна природа митного тарифу. Види мита та способи його розрахунку.
5. Види і методи здійснення митного контролю. Характеристика митних режимів.
6. Порядок митного оформлення товарів. Основні митні документи та специфіка їх оформлення. Декларування товарів: форми та процедури.
7. Нетарифні засоби регулювання, їх класифікація та характеристика.

Питання для самоперевірки знань

1. Що таке система регулювання ЗЕД? Які основні принципи регулювання зовнішньоекономічної діяльності?
2. Охарактеризуйте національний та наднаціональний рівень регулювання ЗЕД.
3. Назвіть державні органи, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Порівняйте компетенцію державних органів, які здійснюють регулювання митної справи в Україні.
4. Охарактеризуйте повноваження Верховної ради України в сфері регулювання ЗЕД.
5. Охарактеризуйте повноваження Президента України в сфері зовнішньоекономічної діяльності.
6. Охарактеризуйте завдання Кабінету Міністрів України щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
7. Розкрийте сутність функцій Національного банку України щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
8. В чому полягає роль та значення Державної митної служби України?
9. Розкрийте основні завдання, що покладені на Державну митну службу України.
10. Назвіть завдання Торгово-промислової палати України.
12. Дайте оцінку методам регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
13. Обґрунтуйте сутність тарифних (економічних) методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
14. Обґрунтуйте сутність нетарифних (організаційно-адміністративних) методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
15. Визначте, чи потрібно державі втручатися у сферу регулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств та організацій. Які інструменти (методи) регулювання слід застосовувати, а які ні?

16.Визначте сутність адміністративних методів регулювання ЗЕД підприємств.

17.Визначте, які економічні методи регулювання ЗЕД, на Вашу думку, сприятимуть розвитку економіки, зростанню експорту, а які, навпаки, знижують активність суб'єктів господарювання на зовнішніх ринках?

18.Визначте переваги та недоліки економічних методів регулювання ЗЕД підприємств.

19.Назвіть принципи митного регулювання ЗЕД в Україні.

20.Що таке митний тариф? Охарактеризуйте види митних тарифів.

21.Як визначається країна походження товару? Назвіть критерії для визначення країни походження товару.

22.Назвіть документи, що підтверджують країну походження товару.

23.Що таке митні платежі? Охарактеризуйте види митних платежів.

24.Перелічіть відомі Вам види мита за різними ознаками.

25.Які бувають ставки мита?

26.Охарактеризуйте систему митних податків, що діють в Україні.

27.З якою метою застосовуються антидемпінгові мита при регулювання ЗЕД?

28.Що таке митна вартість товару?

29.Які Ви знаєте методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту

30.Як визначається митна вартість товарів, що експортуються з України?

31.Назвіть основні види митного режиму в Україні.

32.У чому полягає специфіка проведення митного контролю при виконанні експортно-імпортних операцій?

33.Назвіть особливості митного оформлення товарів в Україні.

34.Охарактеризуйте етапи здійснення митного контролю і митного оформлення товарів та транспортних засобів в Україні.

35.Який державний орган здійснює митний контроль в Україні?

36.Наведіть класифікацію нетарифних засобів митного регулювання.

37.Дайте визначення ліцензування. Поясніть різницю між генеральною, разовою і відкритою ліцензіями.

38.Проаналізуйте основні причини використання державою системи ліцензування експорту.

39.Що таке квотування? Які види квот діють в Україні?

40.Яка різниця між ліцензією та квотою?

41.Назвіть види ліцензій.

42.Якими способами розраховується величина мита, що його повинен сплатити імпортер при завезенні товарів в Україну?

43. Якими способами розраховується величина акцизного збору, що його повинен сплатити імпортер при завезенні товарів в Україну?

44. Яким чином розраховується величина податку на додану вартість, що його повинен сплатити імпортер при завезенні товарів в Україну?

45.Що таке експортні субсидії? У чому полягає різниця між прямими та непрямими субсидіями?

Питання для обговорення на практичному занятті
«ВИКОРИСТАННЯ МИТНИХ ТАРИФІВ ТА НЕТАРИФНИХ ІНСТРУМЕНТІВ
У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОМУ РЕГУЛЮВАННІ»

1. Система регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
2. Сутність та принципи митного регулювання ЗЕД України.
3. Мито як інструмент економічної політики держави.
4. Митна вартість та методи її визначення.
5. Характеристика митних режимів.
6. Сутність і класифікація нетарифних методів регулювання ЗЕД.

Теми рефератів

1. Основні митні документи та порядок їх оформлення.
2. Вантажна митна декларація та її призначення.
3. Класифікація нетарифних засобів регулювання міжнародними організаціями (класифікація ЮНКТАД та СОТ).
4. Сучасні тенденції нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.
5. Всесвітня митна організація та її роль у регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.
6. Гармонізована система (ГС) опису і кодування товарів.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Бидик А.Г. Особливі види мита як інструмент державної неопротекціоністської політики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. №18. URL: <http://global-national.in.ua/issue-18-2017>
2. Білоусов О. М., Жуйков Г.Є., Білоусова С.В. Сутність державного управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД) України. *Бізнес-навігатор*. 2020. Вип. 4. С. 38-45.
3. Величко К.Ю., Носач Л.Л., Печенка О.І. Особливості митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційного спрямування. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг: зб. наук. пр. / відпов. ред. М.В. Чорна*. Харків: ХДУХТ, 2019. Вип. 1 (29). С. 109-122.
4. Гіжевський В.К., Бабенко В.В. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні: історія і сучасність. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №4 (56). С.34–40. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-56-34-40>
5. Голинський Ю.О., Павелчак А.В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності та його удосконалення. *Молодий вчений*. 2018. № 10(2). С.749-752.
6. Кондратенко Н. О., Тернова І. А., Колесник Т. М. Теоретико-методичні аспекти управління зовнішньоекономічною діяльністю господарюючих суб'єктів України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 21-26.

7. Ляшевська В.І., Сіладі К.Б., Подлипян І.В. Особливості митного регулювання в Україні та країнах ЄС. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 5 (110). С.18-22.

8. Митний кодекс України. Редакція від 21.11.2021, підстава –1619-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>

9. Пахолюк О., Голодюк Г., Дзюбинський А., Серединський В. Класифікація товарів як інструмент митного регулювання. *Товарознавчий вісник*. 2021. №1(14). С249-257. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2310-5283-2021-14-23>

10. Поважний О.С., Мойсеєнко К.Є. Засади системи державного регулювання міжнародної торгівлі та місце митної політики в ньому. *Ефективна економіка*. 2019. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7686>

11. Про внесення змін до розділу XI Митного тарифу України щодо уніфікації ставок ввізного мита на товари легкої промисловості. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1261-20#n136>

12. Про Митний тариф України. Закон України. Редакція від 01.07.2021, підстава – 1261-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>

13. Шевчук С.В. Нетарифне регулювання як важливий механізм забезпечення митних інтересів держави. *Економіка та держава*. 2019. №3. С.71–77.

Практичні завдання

Завдача 1

В Україну ввозиться партія товарів. Розрахуйте їх митну вартість на основі даних табл.3.1.

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для розрахунків

Характеристика товарів	Товари			
	А	Б	В	Г
Ціна покупки за одиницю, грн.	52	12	190	284
Витрати на транспортування одиниці товару до перетину кордону грн.	12	31	8	31
Комісійні витрати на оформлення одиниці товару грн.	12	1	54	21
Плата за використання інтелектуальної власності за одиницю товару, грн.	4	7	0	6
Мінімальна митна вартість одиниці товару, встановлена урядом, грн.	40	-	250	500
Кількість товарів які завозяться в Україну, шт.	40	1000	1200	230

Визначити суму митних платежів та їх питому вагу в кінцевій продажній ціні, якщо ставка мита складає 20%, ставка акцизного збору – 5%, ПДВ – 20%.

Задача 2

Український підприємець ввозить партію товару за контрактною ціною 85000 євро. Курс НБУ: 1 євро=30,3 грн. Сума фрахту та страхування – 5 % від купівельної ціни; повна ставка мита – 15 %, пільгова ставка мита – 7 %. Ставка акцизного збору – 10 %, ПДВ – 20%. Витрати обігу – 10 %. Визначте питому вагу платежів в ціні продажу, якщо мито розраховується за повною та пільговою ставкою. Визначте економію підприємця за умови застосування пільгової ставки.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Мікроекономічний рівень регулювання ЗЕД, макроекономічний рівень регулювання ЗЕД; мегаекономічний рівень регулювання ЗЕД; методи державного регулювання ЗЕД; правове забезпечення ЗЕД; адміністративні методи регулювання ЗЕД; економічні методи регулювання ЗЕД; тарифне регулювання ЗЕД; митний тариф; простий митний тариф; складний митний тариф; сертифікат про походження товару; декларація про походження товару; мито; експортне мито; імпортне мито; транзитне мито; специфічне мито; адвалорне мито; комбіноване (змішане) мито; привілейоване мито; договірне мито; генеральне мито; сезонне мито; спеціальне мито; антидемпінгове мито; компенсаційне мито; автономне мито, конвенційне мито, преференційне мито; митна вартість, митний режим; митний склад; спеціальна митна зона; магазин безмитної торгівлі; митний контроль; митне оформлення, митні формальності; нетарифні засоби регулювання, квотування, квота; експортна квота; імпортна квота; глобальна квота; групова квота; індивідуальна квота; антидемпінгова квота; компенсаційна квота; ліцензування; експортна ліцензія; імпортна ліцензія; генеральна ліцензія; глобальна ліцензія; автоматична ліцензія; разова ліцензія; спеціальна ліцензія; «добровільне» обмеження експорту, технічні бар'єри; санкції; ембарго; субсидії; експортне кредитування; демпінг; Митний кодекс України, Державна митна служба України.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Генеральні мита використовуються частіше для оподатковування сировинних товарів.
2. Специфічні мита використовуються на товари з країн, торгові відносини з якими не передбачають режим найбільшого сприяння в торгівлі.
3. Адміністративне регулювання ЗЕД здійснюється за допомогою такого важеля як реєстрація суб'єктів зовнішньоекономічних відносин.
4. Регулювання ЗЕД всередині держави передбачає міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю.
5. Регулювання міжнародної діяльності включає правове регулювання діяльності суб'єктів спеціальних економічних зон.
6. Документами, що підтверджують країну походження товару, є сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження

товару, декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару.

7. Митне оформлення починається після подання митному органу митної декларації та ін. документів.

8. Формальні нетарифні методи вводяться як результати дії уряду чи похідні від політики і практики органів державного управління.

9. Національні стандарти та вимоги до товарів можуть розглядатись як прихований протекціонізм.

10. Демпінг – це державна заборона на імпорту-експорт певних товарів, технологій і капіталу в окремі країни.

Тести

1. Що з нижчезазначеного належить до економічних інструментів регулювання ЗЕД?

- а) ліцензування;
- б) квотування;
- в) митні тарифи;
- г) правильна відповідь не названа.

2. Основним методом визначення митної вартості товарів, що імпортуються в Україну, є:

- а) на основі віднімання вартості;
- б) за ціною контракту щодо товарів, які ввозяться;
- в) за ціною договору щодо подібних товарів;
- г) за ціною договору щодо ідентичних товарів;
- д) на підставі ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті на момент перетинання товарами митного кордону;

3. До тарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі належать:

- а) мита, субсидії та квоти;
- б) квотування, мита, ліцензії;
- в) технічні бар'єри, мита, кредитування;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. До нетарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі належать:

- а) мита, субсидії, квотування, страхування;
- б) квотування, субсидії, ліцензії;
- в) угоди, ембарго, квоти, мито;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Адвалорний порядок встановлення ставок мита означає:

- а) розрахунок сезонного мита;
- б) розрахунок у процентах від митної вартості товарів;

- в) розрахунок у грошових одиницях за фізичну одиницю продукції;
- г) правильна відповідь відсутня.

6. Компенсаційні мита:

- а) застосовуються при ввозі на митну територію товарів за ціною, що істотно нижче їхньої конкурентної ціни в країні експорту і якщо це зниження загрожує заподіяти шкоду вітчизняним виробникам подібних товарів;
- б) використовуються для оподаткування сировинних товарів;
- в) використовуються у випадку ввозу на митну територію товарів, при вивозі чи виробництві яких прямо чи побічно використовувалися дотації;
- г) правильна відповідь відсутня.

7. До фінансових заходів нетарифного державного регулювання ЗЕД належать:

- а) субсидії, кредитування, демпінг;
- б) торгові угоди, правові режими, технічні бар'єри, субсидії;
- в) субсидії, кредитування, ліцензування;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. До кількісних методів нетарифного державного регулювання ЗЕД належать:

- а) квотування, ліцензування, правові режими, добровільні обмеження;
- б) квотування, ліцензування, добровільні обмеження;
- в) субсидії, кредитування, ліцензування;
- г) правильна відповідь відсутня.

9. Яке з положень правильне?

- а) економічний добробут країни в умовах вільної міжнародної торгівлі завжди нижчий, ніж при встановленні імпортного мита;
- б) мета встановлення імпортного мита – скоротити імпорт, щоб захистити національні галузі і робочі місця від іноземної конкуренції;
- в) встановлення митних зборів стимулює внутрішнє споживання в країні;
- г) правильна відповідь відсутня.

10. Митна вартість товарів, які експортуються з України визначається:

- а) на підставі віднімання вартості;
- б) за ціною угоди щодо товарів, які ввозяться;
- в) за ціною угоди щодо подібних товарів;
- г) за ціною угоди щодо ідентичних товарів;
- д) на підставі ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті на момент перетинання товарами митного кордону.

Практичне завдання

Задача 1

Визначити митну вартість імпортованої продукції за даними табл.3.2

Таблиця 3.2 – Вихідні дані

1	Контрактна вартість товару	85500 євро
2	Курс НБУ на день сплати митних платежів	30,2 грн/євро
3	Сума фрахту	1200 євро
4	Страхування вантажу	850 євро
5	Мито	25%
6	Акцизний збір на імпортовану продукцію	10%
7	ПДВ на імпорт продукції	20%
8	Питома вага витрат обігу до купівельної ціни	12%

Тема 4. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИЙ КОНТРАКТ: ПОНЯТТЯ, СТРУКТУРА, ТЕХНІКА ПІДГОТОВКИ, УКЛАДАННЯ ТА ВИКОНАННЯ

План лекційного заняття

- 1.Сутність та особливості зовнішньоекономічного контракту.
- 2.Регулювання укладання міжнародних договорів купівлі-продажу.
- 3.Види контрактів та їх класифікація.
- 4.Етапи здійснення експортно-імпоротної угоди. Порядок укладання зовнішньоекономічних контрактів.
- 5.Основні умови та структура зовнішньоекономічного контракту.

Питання для самоперевірки знань

1. Дайте визначення поняттю «зовнішньоекономічний контракт». В якій формі його укладають? Назвіть його ознаки.
2. Якими документами повинні користуватись українські експортери та імпортери при укладенні зовнішньоторговельних договорів?
3. Які функції виконують зовнішньоекономічні контракти?
4. Назвіть документи, які забезпечують виконання зовнішньоекономічного контракту.
5. Розкрийте суть та основні положення Віденської конвенції ООН «Про договори міжнародної купівлі-продажу». Охарактеризуйте права та обов'язки продавців та покупців у зовнішньоторговельному договорі згідно з цією Конвенцією.
6. Назвіть види зовнішньоекономічних контрактів.
7. Що таке оферта? Визначте види оферти.
8. Що являє собою типовий зовнішньоторговельний контракт? Коли найчастіше такі контракти застосовують?
9. Які основні правила повинні пам'ятати українські експортери та імпортери при укладенні зовнішньоторговельного договору?

10. Право якої країни застосовують для регулювання, укладання і виконання зовнішньоторговельних угод?

11. Хто має право підписання зовнішньоторговельних контрактів за законодавством України?

12. Охарактеризуйте зміст зовнішньоторговельного договору. З чого складається його типова структура? Назвіть основні елементи зовнішньоекономічного контракту.

13. Назвіть основні статті зовнішньоторговельного договору та поясніть їх зміст.

14. Назвіть основні способи платежу в зовнішньоторговельних договорах та дайте їм характеристику.

15. Назвіть основні форми розрахунків в зовнішньоторговельних договорах та дайте їм характеристику.

16. Що входить до форс-мажорних обставин? Назвіть основні причини існування форс-мажорних умов контракту.

17. Які існують способи ведення переговорів? В яких випадках використовують той чи інший спосіб?

18. У чому полягають особливості переговорів шляхом особистих зустрічей?

19. Наведіть класифікацію умов контракту. Які із умов зовнішньоторговельних контрактів належать до обов'язкових, а які до додаткових?

20. Дайте характеристику додатковим умовам зовнішньоекономічного контракту.

21. Охарактеризуйте транспортні умови зовнішньоекономічного контракту.

22. Що таке базисні умови поставки у міжнародних договорах? Які базисні умови поставки ви знаєте?

Питання для обговорення на практичному занятті **«СКЛАДАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО КОНТРАКТУ ТА АНАЛІЗ ЙОГО ВИКОНАННЯ»**

1. Етапи й умови укладання зовнішньоекономічних контрактів.
2. Типова структура зовнішньоекономічного контракту.
3. Ризики при укладенні зовнішньоекономічного контракту та шляхи їх подолання.

Теми рефератів

1. Особливості підготовки та здійснення ділових міжнародних переговорів.
2. Організація та техніка міжнародних комерційних переговорів.
3. Національна практика ведення міжнародних комерційних переговорів.
4. Міжнародні вимоги до договорів купівлі-продажу.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Аль-Оста Салім А.-А. Особливості укладання контрактів при здійсненні підприємствами зовнішньоекономічної діяльності. *Економічний простір*. Зб. наук. праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Дніпропетровськ: ПДАБА, 2015. Вип. 96. С. 5–13.
2. Ключник А. В., Баришник Л. С., Негрецька І. А. Теоретичний аналіз зовнішньоекономічного контракту. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 8. С. 20-24.
3. Черниш І.В., Городницька І.О. Управління зовнішньоекономічними контрактами підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2015/4.pdf

Практичне завдання

Завдача 1

Підприємство уклало контракт на продаж продукції. Сума контракту складає 100 тис. дол. Основне перевезення здійснює морський транспорт. Визначте вартість (С) постачання товару на умовах EXW, FOB, CIF, DDP.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Зовнішньоекономічний контракт, контракт міжнародної купівлі-продажу, контракт купівлі-продажу з разовою поставкою; контракт купівлі-продажу з періодичною поставкою; контракт купівлі-продажу з оплатою в грошовій формі; контракт купівлі-продажу з оплатою в товарній формі; контракт на термін; спеціальний контракт; «рамковий» контракт; типовий контракт; оферта; оферент; тверда оферта, вільна оферта; акцепт; зустрічна оферта; базисні умови постачання; Інкотермс; EXW; FCA; CPT; CIP; DAP; DPU; DDP; FAS; FOB; CFR; CIF.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Зовнішньоекономічний контракт в Україні укладається суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його представником у простій усній або письмовій формах.
2. За відсутності згоди між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності щодо контракту застосовується міжнародне право.
3. У випадках укладання договорів на аукціоні, в результаті конкурсу або на біржі застосовується право країни, на території якої проводиться аукціон, конкурс або знаходиться біржа.
4. Зовнішньоекономічний контракт в умовах договірних відносин юридично закріплює відносини між сторонами, надаючи їм характеру зобов'язань, виконання яких захищене законом.
5. Звичай не є джерелами правового регулювання зовнішньоекономічних контрактів.

6. Перехід права власності на товар від продавця до покупця є обов'язковою умовою контракту купівлі-продажу.

7. Типові форми контрактів розробляються в основному великими імпортерами даного виду продукції.

8. Відповідь на оферту, яка має за мету слугувати акцептом, але містить доповнення, обмеження або інші зміни, є відхиленням оферти та являє собою зустрічну оферту.

9. Переддоговірний період укладання контракту передбачає вивчення аргументів сторін і знаходження компромісних рішень.

10. Додаткові умови контракту передбачають, що у разі їх порушення однією із сторін інша має право розірвати угоду.

Тести

1. У якому положенні міститься визначення зовнішньоекономічного контракту?

а) документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом даної країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару;

б) документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару;

в) матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів ЗЕД та їхніх іноземних контрагентів, спрямована на встановлення, зміну або припинення їх взаємних прав і зобов'язань у зовнішньоекономічній діяльності;

г) всі відповіді правильні.

2. За українським законодавством права та обов'язки сторін зовнішньоторгового контракту визначаються:

а) правом країни, яка є продавцем товару;

б) правом країни, обраної сторонами при укладанні контракту чи в результаті подальшого узгодження;

в) правом країни, яка є покупцем товару;

г) правильна відповідь не названа.

3. Відповідно до Віденської конвенції однією з основних ознак договору міжнародної купівлі-продажу товарів є:

а) розташування комерційних підприємств (організацій) сторін на території різних держав;

б) розташування комерційних підприємств (організацій) різної державної належності на території однієї держави;

в) використання національної валюти як платежу за товар;

г) всі відповіді правильні.

4. «Рамковий» контракт:

- а) встановлює намір покупця придбати товар без твердих зобов'язань;
- б) містить лише основні умови, які потребують подальшого уточнення;
- в) передбачає поставку товару до чітко визначеного терміну, і в разі порушення строку покупець має право розірвати угоду;
- г) правильна відповідь не названа.

5. До яких товарів застосовується типовий контракт?

- а) стандартні види машин і устаткування;
- б) масові продовольчі товари;
- в) промислова сировина;
- г) всі відповіді правильні.

6. Оферта – це:

- а) пропозиція почати переговори;
- б) пропозиція укласти контракт;
- в) інформація про можливість укладення відповідного контракту;
- г) всі відповіді правильні.

7. Вид оферти, яка робиться продавцем на певну партію товару лише одному можливому покупцеві із зазначенням терміну, протягом якого продавець пов'язаний своєю пропозицією:

- а) вільна;
- б) акцептована;
- в) тверда;
- г) правильна відповідь не названа.

8. Які із документів оформляються при підготовці до укладання експортної угоди?

- а) запит; лист про наміри; замовлення;
- б) оферта; контракт; підтвердження замовлення;
- в) оферта; запит; лист про наміри;
- г) запит; лист про наміри; підтвердження замовлення.

9. Які із документів оформляються при підготовці до укладання імпоротної угоди?

- а) запит; лист про наміри; замовлення;
- б) оферта; контракт; підтвердження замовлення;
- в) оферта; запит; лист про наміри;
- г) запит; лист про наміри; підтвердження замовлення.

10. У преамбулі зовнішньоторговельного контракту зазначається:

- а) назви фірм або організацій;
- б) місце знаходження контрагентів;
- в) кількісна одиниця товару;

- г) маршрут перевезення;
- д) всі відповіді правильні.

Практичне завдання

1. Скласти зовнішньоекономічний контракт на постачання товарів закордон (країну і товар студент обирає самостійно).

Тема 5. ПОСЕРЕДНИЦЬКА ТА ОРЕНДНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗОВНІШНЬОМУ РИНКУ

План лекційного заняття

1. Сутність та особливості посередницької діяльності.
2. Класифікація та характеристика суб'єктів посередницької діяльності.
3. Організація збуту та способи винагороди посередників.
4. Сутність та організаційні форми міжнародних орендних операцій.

Питання для самоперевірки знань

1. Хто такі посередники? Яких посередників ви знаєте?
2. Яка мета залучення посередників?
3. З чим пов'язана необхідність використання посередників?
4. Назвіть недоліки непрямого методу торгівлі.
5. Які витрати несуть посередники?
6. Класифікуйте посередників залежно від їхнього місця на ринку.
7. Класифікуйте посередників залежно від обсягу наданих їм повноважень.
8. Назвіть повноваження агентів-представників і брокерів?
9. Якими повноваженнями наділені комісіонери? Які ви знаєте різновиди договору комісії?
10. Якими повноваженнями наділені консигнатори. Які ви знаєте різновиди договору консигнації?
11. Визначте повноваження повірених агентів, дистриб'юторів.
12. В чому полягає відмінність агентської угоди від договору комісії?
13. Назвіть види збутових мереж, які використовують посередники у зовнішньоекономічній діяльності.
14. Які основні методи реалізації товарів на ринку за допомогою посередників вам відомі?
15. Охарактеризуйте форми винагороди посередників.
16. Розкрийте сутність міжнародних орендних операцій.
17. Якими є вигоди використання оренди для орендодавця та виробника?
18. В чому полягають вигоди використання оренди для орендаря?
19. Назвіть види оренди.
20. Дайте визначення міжнародного лізингу. Назвіть суб'єкти та об'єкти лізингу.

21. Назвіть переваги лізингу для учасників лізингової операції (лізингоотримувача, лізингодавця та для підприємства-виробника).
22. Обґрунтуйте недоліки лізингу.
23. Охарактеризуйте види лізингу.
24. У чому суть організації прямої лізингової угоди?
25. Які особливості зворотного лізингу?
26. Що таке фінансовий лізинг?
27. У чому особливості оперативного лізингу?
28. Як класифікуються лізингові операції залежно від типу майна?
29. З чого складається загальна сума лізингових платежів?

**Питання для обговорення на практичному занятті
«ОБґРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ
ПОСЕРЕДНИЦЬКОЇ ТА ОРЕНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗОВНІШНЬОМУ
РИНКУ»**

1. Основні суб'єкти міжнародного торгового посередництва.
2. Права посередників на ринках.
3. Сутність і особливості міжнародних орендних операцій.
4. Лізинг у міжнародній господарській практиці.

Теми рефератів

1. Залучення послуг посередників до зовнішньоторговельних операцій як один із способів підвищення їх ефективності.
2. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності фірм, які мають посередників.
3. Вибір методів роботи з посередниками.
4. Типи угод, що укладаються з посередниками.
5. Організація ефективного посередництва в сфері зовнішньоекономічної діяльності.
6. Оренда майна у сфері зовнішньоекономічної діяльності.
7. Сучасний стан ринку міжнародного лізингу в Україні.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Дунська А.Р. Торгові посередники в зовнішньоекономічній діяльності: проблеми визначення та класифікації. *Економічний вісник*: зб. наук. праць Нац. техн. ун-т України «КПІ». 2012. Вип. 9. С. 89-95.
2. Дученко М. М., Павленко Т. В. Стан та перспективи розвитку лізингової галузі в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. №1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6849>
3. Ковтун Е. О., Сафонюк Н. О., Гусак К. Ю. Проблеми розвитку посередницької ланки в зовнішньоторговельних операціях. *Ефективна економіка*. 2018. Вип. 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>
4. Малишко Є. О. Аналіз зв'язку посередників та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. *Міжнародні економічні відносини та світове*

господарство. 2019. №25. С. 149-153. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/25_1_2019ua/34.pdf

5. Рощина Н. В., Борданова Л. С., Хома Л. В. Проблеми розвитку ринку лізингу в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8323>

Практичні завдання

Задача 1

Визначити додатковий прибуток експортера, отриманий завдяки залученню посередника.

Вихідні дані:

Відпускна ціна експортера – 103 грн/шт; обсяг партії товару – 500 шт.; витрати на приведення якісних характеристик продукції до експортних вимог (у процентах до відпускної ціни) – 0,6%; оплата транспортування – 2900 грн; закладена в мінімальну ціну оплата послуг посередника (у процентах до відпускної ціни) – 3%; відшкодування витрат посередника – 1000 грн; середня ціна одиниці продукції на світовому ринку (контрактна ціна) – 20 євро /шт.; курс валюти – 30,26 грн/євро; комісійна винагорода посередника (у процентах до контрактної ціни) – 5%. Різниця у випадку перевищення контрактної ціни над мінімальною розподіляється між принципалом та посередником порівну.

Задача 2

Між консигнантом і консигнатором укладено договір частково поворотної консигнації на таких умовах: загальний обсяг продукції, поставленої на консигнаційний склад, – 500 тис. шт.; експортна ціна одиниці продукції – 2,5 дол.; 75% продукції підлягає обов'язковій реалізації.

Обсяг фактично реалізованої продукції склав 280 тис.шт.

Варіанти подальших дій контрагентів:

а) повернення частини нереалізованої продукції консигнанту для збуту на внутрішньому ринку. При цьому ціна одиниці продукції на внутрішньому ринку становитиме 130 грн (курс валюти – 26,2 грн/дол.); комерційні витрати розподіляються між консигнантом та консигнатором порівну і становлять 0,8 дол./шт; комерційні витрати, пов'язані з продажем продукції на внутрішньому ринку, становлять 450 тис.грн;

б) продаж продукції на зовнішньому ринку за ціною, що на 20% нижча експортної ціни. Винагорода консигнатора за проведення цієї операції становитиме 1,5% від ціни продажу.

Обчислити обсяг продукції, яку консигнатор повинен викупити у консигнанта.

Визначити, який із варіантів дій є більш вигідним для консигнанта.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Посередник; агент; простий агент; агент з правом першої руки; монопольні, або ексклюзивні, агенти; агент-представник; брокер; комітент,

комісіонер; простий комісіонер; «делькредере»; консигнатор; консигнант; безповоротна консигнація; частково поворотна консигнація; поворотна консигнація; агенти-повірники (торгові агенти); дистриб'ютори (дилери); винагорода посередника; оренда; лізинг; хайринг; рентинг; прямий лізинг; непрямий лізинг; експортний лізинг; імпорتنний лізинг, оперативний лізинг; фінансовий лізинг; зворотний лізинг або «ліз-бек»; лізинг «секонд-хенд»; груповий (великомасштабний) лізинг, або «біг-тікет- лізинг»; чистий лізинг; «мокрый лізинг»; лізинг з частковим набором послуг; спеціальний лізинг; транзитний лізинг; дійсний (нормативний) лізинг; фіктивний (спекулятивний) лізинг; роздільний лізинг.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Посередники ведуть справу за свій рахунок і виступають самостійно у системі виробництва і споживання.
2. Мета залучення посередників – підвищення економічної ефективності зовнішньоторгових угод.
3. Створення і розвиток збутової мережі посередниками економить їх кошти.
4. Збут продукції через посередників призводить до зниження цін на товари і підвищення доходів від експорту.
5. Посередником комісіонер є лише для комітента, а для третього контрагента буде стороною контракту купівлі-продажу.
6. Консигнант є власником товару до моменту його реалізації.
7. Комісіонер діє від імені принципала, на відміну від агента, який діє від свого імені.
8. Дистриб'юторські агентські угоди для принципала цікаві тому, що дають змогу виходу на нові ринки і забезпечують рекламу його товару на цих ринках протягом кількох років.
9. Узгоджені проценти з експортних цін, які нараховуються на користь посередника, не створюють у нього зацікавленості у збільшенні експортних цін.
10. Лізингові платежі у повному обсязі включаються до собівартості продукції, що виробляється лізингоотримувачем, що відповідно знижує оподатковуваний прибуток.

Тести

- 1. Посередники, які мають право підписувати угоди з третіми особами від свого імені та за рахунок принципала, – це:**
- а) брокери;
 - б) комісіонери;
 - в) повірені;
 - г) дилери;
 - д) правильна відповідь не названа.

2. Посередники, які мають право підписувати угоди з третіми особами від імені та за рахунок принципала, – це:

- а) брокери;
- б) комісіонери;
- в) повірені;
- г) дилери;
- д) правильна відповідь не названа.

3. Посередники, які не мають права підписувати угоди з третіми особами, – це:

- а) брокери;
- б) комісіонери;
- в) повірені;
- г) дилери;
- д) правильна відповідь не названа.

4. Від кого брокер отримує винагороду за свої послуги?

- а) від експортера;
- б) від імпортера;
- в) від тієї сторони, яка звернулась до нього першою;
- г) одночасно від експортера та імпортера.

5. У якому випадку використання посередників стає необхідністю?

- а) підприємства та організації мають юридичне право на проведення зовнішньоторгових операцій;
- б) окремі ринки збуту монополізовані і закриті для самостійного проникнення виробників;
- в) підприємства можуть самостійно здійснювати дослідження закордонних ринків, займатися пошуком партнерів, грамотно розробляти умови контракту і т.д.;
- г) всі відповіді правильні.

6. Угода з яким посередником не обмежує прав принципала, який може самостійно виходити з цими ж товарами на той самий ринок без виплати будь-якої винагороди чи компенсації посереднику?

- а) монопольний агент;
- б) агент з правом «першої руки»;
- в) простий агент;
- г) дилер.

7. Договір, в якому комісіонер бере на себе відповідальність за платоспроможність покупців та компенсує комітентові всі витрати, якщо покупець виявляється неплатоспроможним, називається:

- а) простий;
- б) «делькредере»;

- в) «кост плас»;
- г) складний.

8. Договір консигнації:

- а) визначає обсяг товарів, які одночасно зберігаються на консигнаційному складі і поповнюються по мірі реалізації;
- б) зобов'язує консигнанта застрахувати товар, який зберігається на складі, на користь консигнатора, оскільки він до реалізації є власністю консигнатора;
- в) вказує, що коли якась частина товарів не буде реалізована консигнантом, то останній зобов'язується купити їх у консигнатора;
- г) всі відповіді правильні.

9. Рентингові контракти зазвичай передбачають:

- а) зобов'язання орендаторів здійснювати страхування і технічне обслуговування предметів оренди;
- б) зобов'язання орендодавців або орендаторів здійснювати страхування і технічне обслуговування предметів оренди;
- в) зобов'язання орендодавців здійснювати страхування і технічне обслуговування предметів оренди;
- г) правильна відповідь не названа.

10. За якого виду лізингу лізингова компанія забезпечує технічне обслуговування і страхування обладнання?

- а) фінансовий лізинг;
- б) операційний лізинг;
- в) лізинг обладнання;
- г) прямий лізинг;
- д) непрямий лізинг.

Практичні завдання

Задача 1

Прийняти рішення про доцільність укладання ліцензійної угоди на основі таких вихідних даних:

Варіант 1 – продаж ліцензії

- ставка роялті – 0,25 євро/шт.;
- прогнозований річний обсяг реалізації продукції ліцензіатом – 1 млн шт.;
- витрати ліцензіара на розробку об'єкта ліцензійної угоди – 1,2 млн грн.

Варіант 2 – експорт продукції

- прогнозований річний обсяг експорту продукції на ринок країни ліцензіата – 350 тис. шт. за ціною 2,9 євро /за шт.;
- повна «національна» собівартість продукції – 4,85 млн грн;
- рівень транспортних витрат з урахуванням вартості повантажувальних робіт – 250 тис. грн;

- оплата послуг посередника на зарубіжному ринку - 8% від експортної ціни;
- ставка ввізного мита на даний товар у країні ліцензіата становить 0,08 євро / шт.;
- курс валюти – 30,26 грн / євро.

Задача 2

Українське машинобудівне підприємство планує купити ліцензію на використання закордонної технології. За ліцензією буде випускатися продукція у кількості 10 тис. виробів на рік. Прогнозована оптова ціна одиниці продукції на внутрішньому ринку становить 1000 грн. Експорт цих виробів не передбачається. Капітальні вкладення для організації ліцензійного виробництва становитимуть 4 млн грн.; витрати на адаптацію закордонної технології 500 тис. грн. Собівартість одиниці продукції дорівнює 800 грн. Ставка податку на прибуток 30%. В угоді передбачена оплата ліцензії на умовах роялті, як база роялті зафіксований випуск продукції у натуральному виразі, ставка роялті 0,25 дол. США. Граничне значення рентабельності на підприємстві прийнято у розмірі 0,15. Строк ліцензійної угоди 10 років. Коефіцієнт, який враховує строк угоди (10 років) та коефіцієнт дисконтування (0,15), дорівнює 5,019. Коефіцієнт валютної ефективності експорту ліцензії становить 0,1905 дол. США / грн.

Визначити:

1. Річний економічний ефект.
2. Показник рентабельності придбання ліцензії.
3. Сумарну дисконтовану вартість ліцензії за 10 років.

Задача 3

Умови надання ліцензії на використання іноземної технології:

Покупець згоден залишити собі не менше 2/3 чистого прибутку, який він одержить у результаті реалізації ліцензійної продукції.

Обсяг реалізації планується у розмірі 10 млн грн. на рік. Собівартість річного випуску продукції 8 млн грн. Ставка податку на прибуток 30%. Строк ліцензійної угоди 10 років.

Норма дисконту 0,15. Коефіцієнт валютної ефективності експорту для даного ліцензіата 0,19 дол. США / грн.

Коефіцієнт, який враховує строк угоди (10 років) та коефіцієнт дисконтування (0,15), дорівнює 5,019.

Яким може бути максимальний паушальний платіж в іноземній валюті за надану ліцензію на використання іноземної технології за наведених умов?

Тема 6. ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План лекційного заняття

1. Сутність та механізм валютного регулювання.
2. Інструменти валютного регулювання.
3. Державна політика України щодо валютного регулювання.
4. Валютні умови контракту.

Питання для самоперевірки знань

1. Що являє собою валютне регулювання?
2. Охарактеризуйте об'єкти валютного регулювання.
3. Назвіть суб'єктів валютного регулювання в Україні. Охарактеризуйте існуючі форми валютного регулювання.
4. Якими нормативними документами регулюються валютні операції суб'єктів ЗЕД в Україні?
5. Дайте визначення поняття валюти та валютних цінностей.
6. Наведіть приклади класифікації валют за різними критеріями.
7. Дайте визначення валютного курсу. Які види валютних курсів вам відомі?
8. Поясніть, як впливає на ефективність зовнішньоторговельної діяльності зміна курсу національної валюти.
9. В яких випадках сторони зовнішньоторговельного договору отримують додаткові вигоди, а в яких випадках несуть незаплановані збитки від зміни курсу національної валюти?
10. Як записується та що означає пряме котирування національної валюти?
11. Як можна класифікувати валютні операції суб'єктів ЗЕД?
12. Охарактеризуйте валютні операції, які мають право здійснювати резиденти та нерезиденти.
13. Охарактеризуйте основні умови здійснення валютних операцій.
14. Охарактеризуйте рівні механізму валютного регулювання.
15. Назвіть та охарактеризуйте інструменти валютного регулювання.
16. Що являє собою валютна інтервенція?
17. Охарактеризуйте принципи валютного регулювання в Україні.
18. Проаналізуйте зміни в проведенні державної політики України щодо валютного регулювання.
19. Якими принципами керується валютний нагляд?
20. Хто підпадає під валютний нагляд?
21. У чому проявляється сутність валютних послаблень на бізнес і населення в Україні в останні роки?
22. Назвіть негативні чинники, які можуть стримувати темп валютної лібералізації.
23. Проаналізуйте дорожню карту скасування валютних обмежень.
24. Охарактеризуйте валютні умови контракту.

25. Чим відрізняються між собою поняття: «валюта ціни» та «валюта платежу»?

26. Дайте визначення валютних ризиків.

27. Які існують види валютних застережень?

28. Охарактеризуйте суть та наслідки застосування у зовнішньоторговельних договорах захисних валютних застережень у випадку, коли валюта договору та валюта платежу не збігаються, а експортером продукції виступає український суб'єкт зовнішньоекономічної

29. В чому полягає сутність односторонніх валютних застережень? Відповідь обґрунтуйте.

30. В чому полягає сутність двосторонніх валютних застережень? Відповідь обґрунтуйте. Коли доцільно їх застосовувати?

31. Охарактеризуйте суть та наслідки застосування у зовнішньоторговельних договорах захисних валютних застережень у випадку, коли валюта договору та валюта платежу збігаються, ціна товару ставиться в залежність від курсу іншої, стабільної валюти, а експортером продукції виступає український суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності.

32. Охарактеризуйте суть та наслідки застосування захисних валютних застережень для українських експортерів продукції у випадку, коли валюта договору та валюта платежу збігаються, причому дана валюта є стабільною та загальновизнаною.

33. Які ще види застережень доцільно застосовувати у зовнішньоторговельних договорах, щоб захистити українських експортерів від незапланованих втрат через можливі зміни курсів валют? Поясніть суть цих застережень.

Питання для обговорення на практичному занятті

«КЛЮЧОВІ НОВАЦІЇ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ»

1. Основні характеристики валютного ринку. Валютні курси.
2. Основні валютні операції в сучасній ЗЕД.
3. Особливості та інструменти регулювання валютних ринків.

Теми рефератів

1. Інструменти державного, недержавного і міжнародного регулювання валютних ринків.
2. Вплив валютного регулювання на соціально-економічний розвиток України.
3. Міжнародний досвід лібералізації валютного регулювання.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Бартош О. М. Валютне регулювання в умовах сьогодення. *Фінансовий простір*. 2018. № 2. С. 8-15.
2. Жиглей І. В., Тимощук К. В. Лібералізація валютного законодавства: причини та наслідки. *Бізнес Інформ*. 2019. №9. С. 22-27.

3. Заячківська О. В., Хібеба Б. М. Валютні операції у контексті зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2020. Вип. 4. С. 56-63.

4. Класифікатор іноземних валют та банківських металів. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/PB98003?an=15>

5. Косова Т. Д., Терещенко О. В. Поведінковий підхід до регулювання економічних процесів на валютному ринку та їх моделювання. *Економіка та держава*. 2021. № 8. С. 47–52.

6. Косова Т. Д., Терещенко О. В. Трансмісійні механізми впливу лібералізації валютного регулювання на функціонування національної економіки: інвестиційний аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 16. С. 26–32.

7. Про валюту і валютні операції. Закон України. Редакція від 21.11.2021, підстава –1617-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

Практичні завдання

Задача 1

Банк у Києві оголосив такі котирування валют:

Валюта	Купівля	Продаж
Долар США	26,4 грн	26,6 грн
Євро	28,35 грн	30,2 грн

Визначити крос-курс купівлі та продажу долара до Євро.

Задача 2

Розрахуйте величину курсу гривні до американського долара за прямим і зворотнім котируванням, використовуючи принцип паритету купівельної спроможності, якщо стандартний набір споживчих благ в США коштує 1020 доларів, а в Україні – 27540 грн.

Задача 3

Розрахуйте номінальні й реальні курси долара США і гривні за прямим і зворотнім котируванням, якщо офіційно за 648 гривні отримували 24 долари, а приріст цін в Україні та США склав відповідно 15% і 5%.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Валютне регулювання; валютні цінності; валюта у вузькому й широкому значенні; національна валюта; іноземна валюта; міжнародна (регіональна, колективна) валюта; вільно конвертована валюта; частково конвертована валюта; неконвертована валюта; резервна валюта; спеціальні права запозичення; курс продавця; курс покупця; валютний курс; фіксований валютний курс; плаваючий валютний курс; валютне котирування; пряме котирування; непряме котирування; крос-курс; валютна операція; угоди з

негайною поставкою («касові» чи «spot» угоди); термінові валютні операції; прості форвардні угоди чи угоди «аутрайт»; опціонні угоди; ф'ючерсні угоди; своп-угоди; валютний арбітраж; просторовий арбітраж; часовий арбітраж; простий арбітраж; складний арбітраж; девальвація валюти; ревальвація валюти; валютна інтервенція; корекція облікових ставок центрального банку; ефект Фішера; валютні обмеження; механізм регулювання платіжного балансу країни; конвертованість валюти; валютний нагляд, дорожня карта скасування валютних обмежень; валюта ціни; валюта платежу; валютні поправки; валютний ризик; валютні застереження.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Ревальвація валюти передбачає цілеспрямовані дії відповідних інституційних структур, що мають на меті знизити обмінні курси валюти власної країни.
2. Мета девальвації валюти – утримати на внутрішньому ринку споживчий попит і стимулювати товарний імпорт і приплив інвестицій.
3. Під валютний нагляд в Україні підпадають тільки юридичні особи – резиденти.
4. Валютний кліринг – це продаж товарів за офіційно встановленим курсом.
5. Форвардні валютні операції – це контракти з обміну валют, які відбуваються у майбутньому, але за курсом, зафіксованим на день поставки валюти.
6. Валютна операція «спот» – це купівля-продаж валюти на умовах її поставки протягом двох робочих днів від дня укладання угоди за курсом, зафіксованим в угоді.
7. Одним із принципів валютного нагляду в Україні є: «все, що не заборонено – дозволено».
8. Повна конвертованість валюти означає, що уряд держави дозволяє своїм резидентам продавати і купувати необмежену кількість даної валюти.
9. Резервна валюта не використовується для здійснення валютних інтервенцій з метою регулювання курсів валют.
10. СПЗ – це готівкові гроші у вигляді запису на спеціальних рахунках у МВФ.

Тести

1. Валютним курсом не є:

- а) співвідношення купівельної спроможності грошових одиниць;
- б) ціна одиниці національної валюти, виражена в одиницях іноземної валюти;
- в) співвідношення між грошовими одиницями окремих країн;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Згідно Закону України «Про валюту та валютні операції» валютний нагляд за уповноваженими установами здійснює:

- а) Антимонопольний комітет;
- б) Національний банк України;
- в) Державний митний комітет України;
- г) Верховна рада України;
- д) правильна відповідь не названа.

3. Непряме котирування валюти полягає в тому, що:

- а) валютний курс відображає ціну одиниці національної валюти в іноземній;
- б) валютний курс відображає ціну одиниці іноземної валюти в національній валюті;
- в) валютний курс прямо пропорційно залежить від зростання експорту;
- г) валютний курс прямо пропорційно залежить від зростання імпорту.

4. Крос-курс валют - це:

- а) курс, по якому банк продає валюту клієнту;
- б) курс, по якому банк купує валюту у клієнта;
- в) валютний курс, який прямо пропорційно залежить від зростання експорту;
- г) співвідношення двох валют, що впливає з їхніх курсів стосовно третьої валюти.

5. Валютне регулювання – це:

- а) діяльність держави, спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і на порядок здійснення угод з валютними цінностями;
- б) діяльність держави, спрямована на регламентацію національних розрахунків у іноземній валюті;
- в) діяльність держави, спрямована на укладання угод у іноземній валюті;
- г) всі відповіді правильні.

6. Об'єктами валютного регулювання є:

- а) резиденти;
- б) інструменти регулювання;
- в) валютний курс національної грошової одиниці;
- г) нерезиденти;
- д) всі відповіді правильні.

7. До інструментів валютного регулювання відносять:

- а) девальвацію валюти;
- б) конвертованість валюти;
- в) валютні обмеження;
- г) валютні інтервенції;
- д) всі відповіді правильні.

8. В основі валютного регулювання в Україні лежить принцип:

- а) валютного обігу іноземної валюти на території України;
- б) свободи здійснення валютних операцій;
- в) невтручання держави у регулювання валютних відносин;
- г) всі відповіді правильні.

9. Валютна інтервенція – це:

- а) порушення правил здійснення валютних операцій, спекуляція валютними цінностями;
- б) продаж державою національної валюти на світовому (міжнародному) валютному ринку;
- в) продаж або купівля іноземної валюти з метою підвищення або пониження курсу національної або іноземної валюти;
- г) виключне право держави на операції з іноземною валютою;
- д) правильна відповідь не названа.

10. Валютними операціями не є:

- а) операції між резидентами у валюті України;
- б) операції пересилання за кордон валютних цінностей;
- в) використання валютних цінностей як засобу міжнародного обігу;
- г) операції з переходом права власності на валютні цінності;
- д) правильна відповідь не названа.

Практичне завдання**Задача 1**

Є дані про попит та пропозицію швейцарських франків:

Ціна франка в дол	Обсяг попиту на франки (млн дол)	Обсяг пропозиції франків (млн франків)
0,8	400	500
0,7	420	470
0,6	440	440
0,5	460	410
0,4	480	380

Розрахуйте:

- а) Яким є рівноважний валютний курс долара?
- б) Яким є рівноважний валютний курс швейцарського франка?
- в) Яка кількість доларів буде куплена на валютному ринку?
- г) Яка кількість швейцарських франків буде куплена на валютному ринку?

Тема 7. МІЖНАРОДНІ РОЗРАХУНКИ І БАНКІВСЬКЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План лекційного заняття

1. Поняття міжнародних розрахунків та способи платежу.
2. Форми міжнародних розрахунків.
3. Роль банків в організації міжнародних розрахунків.
4. Міжнародні платіжні системи.

Питання для самоперевірки знань

1. Дайте визначення поняття «міжнародні розрахунки». Назвіть основних суб'єктів міжнародних розрахунків.
2. Проаналізуйте роль банків у міжнародних розрахунках.
3. Які чинники впливають на стан міжнародних розрахунків?
4. Охарактеризуйте основні валютно-фінансові умови міжнародних розрахунків.
5. Охарактеризуйте способи платежу у зовнішньоекономічних операціях.
6. Що таке авансові платежі? Яка його роль? У яких випадках використовуються авансові платежі у світовій практиці?
7. Поясніть, як здійснюється платіж у кредит.
8. Які існують форми міжнародних розрахунків?
9. Охарактеризуйте механізм розрахунків із використанням векселів та чеків.
10. У чому полягає різниця між простим і переказним векселем?
11. Що таке банківський переказ?
12. Охарактеризуйте розрахунки за відкритим рахунком.
13. Поясніть сутність міжнародних інкасових операцій. Які особливості характерні для інкасової форми міжнародних розрахунків?
14. Які сторони найчастіше беруть участь в інкасо?
15. Назвіть переваги та недоліки інкасової форми розрахунків для експортера.
16. Назвіть переваги та недоліки інкасової форми розрахунків для імпортера.
17. Поясніть суть акредитивної форми розрахунків та охарактеризуйте її особливості. Який механізм здійснення акредитивної форми міжнародних розрахунків?
18. Які сторони беруть участь в розрахунках за допомогою акредитива? Які функції виконують ці сторони?
19. Назвіть переваги та недоліки акредитивної форми розрахунків для експортерів та імпортерів продукції.
20. Які з форм міжнародних розрахунків є оптимальними при експорті товарів, а які при імпорті? Чому?
21. Які види комерційних і фінансових документів обслуговують міжнародні розрахунки?
22. Які різновиди кореспондентських рахунків використовуються банками для здійснення міжнародних розрахунків?

23. Які ви знаєте банківські рахунки в іноземній валюті?
24. Що таке система ВалКлі?
25. Назвіть види операцій на міжбанківському валютному ринку України.
26. Що розуміють під міжнародною платіжною системою? Наведіть приклади міжнародних платіжних систем та розкрийте особливості кожної із систем.

Питання для обговорення на практичному занятті

«РОЛЬ БАНКІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ»

1. Міжнародні розрахунки за допомогою документарного акредитива.
2. Міжнародні розрахунки за допомогою документарного інкасо.
3. Поняття та види кореспондентських рахунків.
4. Відкриття та ведення банками валютних рахунків.
5. Купівля банками іноземної валюти для міжнародних розрахунків.
6. Загальна характеристика міжнародних платіжних систем.

Теми рефератів

1. Оптимальні форми міжнародних розрахунків для експортерів та імпортерів.
2. Міжнародні платіжні системи, доступні для українців.
3. Як працює система СБІФТ (SWIFT) в банківській системі України (на прикладі конкретного банку).
4. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної платіжної системи TARGET.
5. Національні платіжні системи України.
6. Платіжні системи переказу коштів фізичних осіб.
7. Платіжні системи на базі мобільних додатків та мережі Інтернет.
8. Безпека платіжних систем.
9. Світовий досвід використання платіжних систем.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Гончаренко Н. І., Булгакова О. О., Псьота Т. В. Криптовалюта як інноваційний інструмент міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації. *Бізнес Інформ*. 2018. №11. С. 441-448.
2. Дергачова В.В., Рудніцька Ю.В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності в умовах пандемії covid-19. *Економіка та держава*. 2020. № 12. С. 15-20.
3. Євдокімова М.О. Особливості функціонування та проблемні питання розвитку платіжної системи України. *Науковий погляд: економіка та управління*. Дніпро; 2020. Випуск №3 (69). С. 97-103.
4. Клименко Д. Б., Татяніна С. М. Впровадження оверсайту платіжних систем в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. №1. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/article/view/125>

5. Ситник І.П., Коротка А. П. Перспективи використання європейського досвіду функціонування платіжних систем в Україні. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 2(2). С. 80-85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2019_2%282%29__14

6. Содома Р., Агрес О., Шматковська Т. Платіжні системи в умовах діджиталізації. *Вісник ЛНАУ*. 2020. №27. С 75–82.

7. Товкун І. М., Менькова Л. С. Правова природа документарних форм міжнародних розрахунків та їх використання в Україні. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 1. С. 54-61.

8. Трусова Н. В., Чкан І. О. Платіжні системи в Україні та ризики їх функціонування. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. С. 257–263.

Практичне завдання

Завдача 1

Український імпортер уклав договір на закупівлю обладнання вартістю 261 100 000 грн. При цьому можливі два варіанти розрахунків.

1) За рахунок власних коштів з оплатою поставки готівкою, при цьому фірма експортер надає знижку в розмірі 10%.

2) За рахунок власних коштів з оплатою в кредит на 100 % суми поставки строком на 4 роки за ставкою кредиту 7% річних (при ринковій ставці за депозитами 14 % річних) шляхом погашення боргу в такі строки: 1 рік – 20%; 2 рік – 30%; 3 рік – 10%; 4 рік – 40%.

Визначити:

- а) Найбільш вигідну для українського імпортера форму розрахунку.
- б) Середній термін кредитування.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Міжнародні розрахунки; валюта ціни (угоди); валюта платежу; умови платежу (розрахунків); платіж готівкою; авансовий платіж; платіж у кредит; вексельна форма міжнародних розрахунків; простий вексель; переказний вексель; чекова форма міжнародних розрахунків; міжнародний валютний кліринг; платежі за відкритим рахунком; банківський переказ; інкасо; акредитив; заявник акредитива; банк-емітент; бенефіціар; виконуючий банк; авізуєчий банк; рахунок-фактура (інвойс); рахунок-проформа; комерційні документи; фінансові документи; кореспондентська угода; кореспондентський рахунок; транспортні документи; лоро-рахунок; ностро-рахунок; валютний рахунок; поточний банківський рахунок; розподільчий банківський рахунок; кредитний банківський рахунок; депозитний банківський рахунок; система ВалКлі; тод; том; спот; форвард; своп; міжнародна платіжна система, система СБІФТ (SWIFT); TARGET; SEPA.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Акредитивна форма розрахунків вигідна імпортеру і експортеру.

2. Більшість всіх міжнародних розрахунків здійснюється в процесі опосередкування міжнародного руху капіталу.

3. Платіж готівкою в міжнародних розрахунках означає, що розрахунки ведуться наявними грошовими знаками (банкнотами).

4. Прості і переказні векселі, чеки, платіжні розписки відносяться до комерційних документів.

5. Після одержання акредитива від емітента, авізуючий банк перевіряє його дійсність і передає експортеру.

6. Авансові платежі використовується між партнерами, що довіряють один одному, а також у тому випадку, коли імпортер вкрай зацікавлений в одержанні товарів.

7. Розрахунки за відкритим рахунком передбачають, що імпортер здійснює періодичні платежі експортеру після одержання товарів і товарних документів.

8. У випадку А-кореспондента зв'язку через кореспондентський рахунок між банками не існує.

9. Систему СБІФТ розробив Національний банк України для реєстрації валютних операцій банків

10. Інкасо веде до певного розпорошення капіталу імпортера.

Тести

1. Рахунки «ностро» являють собою:

- а) рахунки іноземних банків у вітчизняних банках;
- б) рахунки вітчизняних банків в іноземних банках;
- в) рахунки, відкриті для колективних валют;
- г) рахунки, відкриті для міжнародних організацій.

2. Перевагою акредитива є:

- а) відвантаження товару і надання необхідних документів у свій банк;
- б) акредитив веде до певного розпорошення капіталу імпортера;
- в) кошти імпортера на деякий час заморожуються на спеціальному рахунку;
- г) гарантії експортеру платежів імпортера.

3. Бенефіціар – це:

- а) особа, на користь якої відкривається акредитив;
- б) особа, на прохання якої банк приймає зобов'язання провести розрахунки з третьою особою;
- в) будь-яка особа, яка приймає участь в купівлі-продажу валюти;
- г) правильна відповідь не названа.

4. Спосіб платежу, що передбачає оплату суми, обумовлену в контракті, через певний час після постачання товару, – це:

- а) платіж готівкою;
- б) авансовий платіж;

- в) платіж у кредит;
- г) правильна відповідь не названа.

5. Рахунки «лоро» являють собою:

- а) рахунки іноземних банків у вітчизняних банках;
- б) рахунки вітчизняних банків в іноземних банках;
- в) рахунки, відкриті для колективних валют;
- г) рахунки, відкриті для міжнародних організацій.

6. Інкасова форма розрахунків вигідна:

- а) експортеру;
- б) імпортеру;
- в) експортеру і імпортеру.
- г) правильна відповідь відсутня.

7. Банк імпортера, що відкриває акредитив, - це:

- а) банк-ремітент;
- б) інкасуєчий банк;
- в) банк-емітент;
- г) авізуєчий банк.

8. Інкасова форма розрахунків - це:

- а) доручення банку провести на прохання клієнта (імпортера) оплату документів на користь експортера, при дотриманні ним певних умов;
- б) форма розрахунків, при якій імпортер здійснює періодичні платежі експортеру після одержання товарів і товарних документів;
- в) форма розрахунків, при якій банк за дорученням свого клієнта (експортера) одержує платежі від імпортера після відвантаження товару чи надання послуг;
- г) форма розрахунків, що полягає в попередній (ще до відвантаження товару) оплаті всієї чи частини вартості контракту.

9. Кореспондентський рахунок – це:

- а) поточний рахунок підприємства в банку;
- б) депозитний рахунок фізичної особи в банку;
- в) рахунок одного банку, відкритий в іншому банку;
- г) правильна відповідь не названа.

10. Стан міжнародних розрахунків залежить від таких чинників:

- а) економічних і політичних відносин між країнами;
- б) валютного законодавства;
- в) міжнародних торговельних правил та звичаїв;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильна відповідь не названа.

Тема 8. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План лекційного заняття

1. Сутність і принципи оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності.
2. Показники економічної ефективності зовнішньоекономічних угод та методика їх розрахунків.
3. Показники ефективності експортних та імпорتنих операцій.
4. Шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Питання для самоперевірки знань

1. Дайте порівняльну характеристику таких понять, як «економічний ефект» та «економічна ефективність» участі суб'єкта господарювання у зовнішньоекономічній діяльності.
2. Назвіть принципи, на основі яких здійснюється розрахунок показників економічної ефективності участі суб'єкта господарювання у зовнішньоекономічній діяльності.
3. Проаналізуйте форми прояву ефекту від зовнішньоекономічної діяльності.
4. Розкрийте підходи до оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.
5. Назвіть критерії ідентифікації найбільш успішних експортерів.
6. Які критерії для аналізу ефективності експортних операцій підприємства вам відомі?
7. Які показники можуть бути використані для оцінювання економічної ефективності участі суб'єкта господарювання у зовнішньоекономічній діяльності? Як розраховуються ці показники?
8. Назвіть показники ефективності експортних та імпорتنих операцій.
9. Як розраховується валютна ефективність експорту (E_{ve})?
10. Як розраховується валютна ефективність імпорту (E_{vi})?
11. Як здійснюється оцінювання вигідності експортної (імпоротної) операції?
12. Як розраховується ефективність експорту підприємства ($E_{ef.e}$)?
13. Як розраховується рентабельність експорту (P_e)?
14. Як розраховується економічний ефект експорту (E_e)?
15. Як розраховується показники для визначення економічної ефективності експортної діяльності на рівні підприємства
16. Як розраховується економічний ефект імпорту (E_i)
17. Як розраховується показник економічної ефективності імпорту ($E_{ef.i}$)?
18. Як розраховується рентабельність імпорту (P_i)?
19. Як здійснюється розрахунок ефективності зовнішньоекономічних операцій, які передбачають кредитування?
20. Як розраховується показник інтегрального економічного ефекту (E_{e-i})?

21. Назвіть шляхи підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Питання для обговорення на практичному занятті
«ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

1. Оцінювання економічної ефективності участі суб'єкта господарювання у зовнішньоекономічній діяльності (за загальними показниками).

2. Оцінювання економічної ефективності участі суб'єкта господарювання у зовнішньоекономічній діяльності (за специфічними показниками).

3. Факторний аналіз ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Теми рефератів

1. Основні показники ефективності зовнішньої торгівлі.

2. Визначення ефективності інвестиційної зовнішньоекономічної діяльності.

Література для підготовки до практичного заняття

1. Задорожня Т.М., Параниця Н. В., Шостак А. С. Економіко-математичні моделі оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 2. С. 430-435.

2. Мінеєв В.С. Основні показники економічної ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*. 2019. №1. URL: <http://aprus.khpi.edu.ua/article/view/2227-6890.2019.01.19>

3. Федоронько Н.І. Аналіз ефективності експортних та імпорتنих операцій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. URL: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/1855-fedoronko-n-i-analiz-efektivnosti-eksportnikh-ta-importnikh-operatsij>

Практичні завдання

Завдача 1

Здійснюючи експортно-імпорتنі операції, підприємство експортує товар, за який отримано валютний виторг у сумі 48,24 млн дол. Витрати на виробництво товару складають 52,00 млн грн. На весь валютний виторг підприємство закупило товар, ціна якого на внутрішньому ринку становить 64,52 млн грн. Розрахувати валютну ефективність експортно-імпорتنих операцій та визначити економічний ефект, що було отримано. Зробити висновки.

Завдача 2

З України до Данії експортується партія товару об'ємом 35 тис. шт. Витрати на виробництво цієї партії склали 1680,00 тис. грн. Валютний виторг

від реалізації товару 360,00 тис. євро. Оплата здійснювалася власними коштами підприємства ($K_{кр}=1$).

Виникла необхідність продажу 50% валютної виручки для поповнення оборотних коштів підприємства. Продаж валюти здійснювався за курсом 30,7505 грн/євро.

Очікувана валютна ефективність імпоротної операції (на валюту, яка залишилася у розпорядженні експортера) складає 30,9025 грн/євро.

Розрахувати: коефіцієнт валютної ефективності експорту; середньозважений валютний коефіцієнт ефективності використання валюти; економічний ефект експортної операції; мінімально допустиму експортну ціну одиниці продукції; максимально допустимі витрати на виробництво та збут продукції. Зробити висновок про ефективність договору.

Завдання для самостійної роботи

Визначте терміни і поняття

Ефективність зовнішньоекономічної діяльності; економічний ефект зовнішньоекономічної діяльності; валютна ефективність експорту; валютна ефективність імпорту; ефективність експорту підприємства; рентабельність експорту; економічний ефект експорту; економічний ефект імпорту; економічна ефективність імпорту; рентабельність імпорту; інтегральний економічний ефект.

Визначте правильні і неправильні твердження. Обґрунтуйте свою точку зору.

1. Розрахунок економічної ефективності проводиться шляхом зіставлення досягнутого економічного результату (ефекту) з витратами ресурсів на отримання цього ефекту.

2. Економічні результати та витрати ресурсів не мають кількісного виміру.

3. Критерій економічної ефективності є однаковим для різних рівнів зовнішньоекономічної діяльності.

4. На рівні підприємства під економічною ефективністю зовнішньоторговельних операцій розуміють ступінь економії національної праці.

5. Фінансовий результат від ЗЕД відображають ефекти експорту та імпорту.

6. Конкретний розрахунок показників ефективності не залежить від типу операції на зовнішньому ринку, її цілей, умов та інших особливостей конкретної угоди.

7. Показник валютної ефективності будь-якої зовнішньоекономічної операції характеризує купівельну спроможність валюти, її курсу.

8. Для визначення ефективності ЗЕД підприємства важливо знати валютну ефективність експорту та імпорту.

9. Якщо коефіцієнт валютної ефективності перевищує значення курсу валюти, то зовнішньоторговельна діяльність вважається неефективною.

10. Для врахування умов кредитування в розрахунках ефективності зовнішньоекономічних операцій використовується коефіцієнт кредитного впливу

Тести

1. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності характеризує:

- а) здатність суб'єкта господарювання до адекватного всебічного інтегрування у зовнішньоекономічне середовище;
- б) зростання обсягу реалізації продукції від участі у міжнародному поділі праці.
- в) ступінь вигідності для фірми зовнішньоекономічних операцій;
- г) всі відповіді правильні

2. За методами оцінювання ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємства поділяється на:

- а) абсолютну і відносну;
- б) експорту та імпорту;
- в) інтегральну і локальну;
- г) правильна відповідь не названа.

3. До основних компонентів критеріїв ідентифікації найбільш успішних експортерів відносяться:

- а) зростання питомої ваги експорту у загальній діяльності фірми;
- б) зростання експортних продажів;
- в) співвідношення частки експорту фірми для загальної по галузі;
- г) всі відповіді правильні.

4. До показників ефективності зовнішньоекономічної діяльності, що розраховуються на основі маркетингової інформації, відноситься:

- а) гранична рентабельність експорту;
- б) рентабельність експорту;
- в) співвідношення кількості отриманих реклаमाцій з кількістю постійних покупців;
- г) всі відповіді правильні.

5. Зовнішньоторговельний ефект:

- а) створюється на основі розбіжностей на рівні витрат виробництва певного товару;
- б) проявляється у зовнішньоекономічній діяльності як отримання додаткового економічного результату завдяки оптимізації виробництва;
- в) виявляється в отриманні підприємством додаткових надходжень завдяки залученню іноземних ресурсів
- г) правильна відповідь не названа.

6. При розрахунку валютної ефективності експорту ($E_{\text{ве}}$) враховуються:

- а) ціна j -го товару (послуги) на внутрішньому ринку, грн./од.;
- б) витрати на виробництво та реалізацію одиниці 1-го товару (послуги),
- в) валютна ціна (ціна придбання) одиниці j -го товару (послуг), вал.од./од.;
- г) правильна відповідь не названа.

7. При розрахунку валютної ефективності імпорту ($E_{\text{ві}}$) враховуються:

- а) ціна j -го товару (послуги) на внутрішньому ринку, грн./од.;
- б) витрати на виробництво та реалізацію одиниці 1-го товару (послуги),
- в) валютна ціна 1-го експортного товару (послуги), вал.од/од;
- г) правильна відповідь не названа.

8. Базою порівняння для валютної ефективності експорту слід використовувати:

- а) пряме котирування;
- б) крос-курс;
- в) непряме котирування;
- г) правильна відповідь не названа.

9. Для загальної характеристики експортної діяльності підприємства використовують такі показники:

- а) ефективність експорту,
- б) рентабельність експорту,
- в) економічний ефект експорту
- г) всі відповіді правильні.

10. Інтегральний економічний ефект ЗЕД визначається як:

- а) сума рентабельності за всіма експортними та імпортними угодами;
- б) сума ефектів за всіма експортними та імпортними угодами;
- в) сума експорту та імпорту товарів;
- г) правильна відповідь не названа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник. 5-те вид., перероб. та допов. Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 410 с. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4007/1/2830_IR.pdf
2. Про валюту і валютні операції. Закон України Документ 2473-VIII, чинний, поточна редакція – Редакція від 10.11.2021, підстава – 1774-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>
3. Зовнішньоекономічна діяльність: навчальний посібник / Ю. Г. Козак, Є. В. Савельєв [та інш.]. 6-е вид., перероб. та доп.; ред. Ю. Г. Козак. Київ: ЦУЛ, 2019. 292 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8350/1/Зовнішньо-економічна%20діяльність.pdf>
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник / за заг. ред. Ю.Є.Петруні. Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. 311 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/2445>
5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посіб. до проведення практичних занять для студ. галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 073 «Менеджмент». / КПП ім. Ігоря Сікорського; уклад.: А.Р. Дунська, Г. П. Жалдак. Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. 95 с. URL: https://ela.kpi.ua/jspui/bitstream/123456789/30073/1/MV_PZ_ZED_prakt.pdf
6. Методичні вказівки для виконання контрольної роботи з дисципліни «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» (для студентів освітньо-професійного рівня «спеціаліст» спеціальності 7.03050401 – «Економіка підприємства (за видами економічної діяльності)». / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Т. А. Пушкар. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 28 с. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/40722/1/репоз%20569%20М%20МУ%20Менеджм%20ЗЕД.pdf>
7. Москвіна А.О., Вороніна О.О. Організація, техніка підготовки та виконання зовнішньоекономічних контрактів: конспект лекцій; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім.О.М.Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 171 с. URL: <https://ekt.kname.edu.ua/images/Literature/Contracts/lectures.pdf>
8. Наумов М. С. Сутність та основні форми зовнішньоекономічної діяльності фірми: тексти лекцій; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2018. 61 с. URL: https://ekt.kname.edu.ua/images/Literature/Features_of_FEA_1/FEA_lectures.pdf
9. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. Видання 5-те, перероб. та доповн. / за ред. Ю.Г.Козака, Т.Спорека. Київ-Катовіце: Центр учбової літератури, 2016. 289 с. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4444/1/Основи%20зовнішньо-економічної%20діяльності.pdf>
10. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України. Редакція від 07.02.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

11. Стадник Г. В., Наумов М. С. Митне та валютне регулювання: тексти лекцій. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. 79 с. URL: https://ekt.kname.edu.ua/images/Literature/Customs_and_currency_regulation/lectures.pdf

12. Хрупович С. Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник. Тернопіль, 2017. 137 с. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/22432/5/Navch_Posibnyk-ZED_2017.pdf

13. Хрупович С. Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: практикум. Тернопіль, 2017. 52 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/22433?locale=en>

14. Чернишова Л. О., Козуб В. О., Носач Л. Л., Величко К. Ю., Печенка О.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: практикум: навч. посібник. Х. : «Видавництво «Форт», 2017. 238 с. URL: <https://docplayer.net/71397279-Zovnishnoekonomichna-diyalnist.html>

Інформаційні ресурси

1.	Система дистанційного навчання ЧНТУ. Курс: Основи зовнішньоекономічної діяльності	http://eln.stu.cn.ua/
2.	Наукова бібліотека Національного університету «Чернігівська політехніка»	http://library2.stu.cn.ua/
3.	Електронний архів Національного університету «Чернігівська політехніка»	http://ir.stu.cn.ua
4.	Верховна Рада України	http://www.rada.gov.ua/
5.	Державна служба статистики України	http://www.ukrstat.gov.ua/
6.	Кабінет міністрів України	http://www.kmu.gov.ua/
7.	Міністерство закордонних справ України	http://www.mfa.gov.ua/
8.	Міністерство економіки	www.me.gov.ua
9.	Міністерство фінансів України	www.minfin.gov.ua
10.	Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського	www.nbuv.gov.ua
11.	Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України	http://www.niss.gov.ua/
12.	Світовий банк	http://www.worldbank.org/
13.	Світовий економічний форум	http://www.weforum.org/
14.	ЮНКТАД	http://unctad.org/